

COLLA DE DOLÇAINERS I TABALETERS XALOC

ESQUADRA DE TRABUCAIRES XALOC

CASTELLÓ DE LA PLANA

ASSOCIACIÓ DEDICADA A LA INTERPRETACIÓ, ESTUDI, DIVULGACIÓ CULTURAL AL VOLTANT DELS NOSTRES INSTRUMENTS POPULARS COM SON LA DOLÇAINA I EL TABAL.

L'ESQUADRA DE TRABUCAIRES DE LA COLLA XALOC, REPRESENTA ELS GUERRILLERS CASTELLONENCOS EN LA GUERRA DEL FRANCÉS (1808-1814), EN AMBIENT FESTIÚOL I, MAJORITARIAMENT, AMB L'ACOMPANYAMENT MUSICAL DE LES NOSTRES DOLÇAINES I TABALS.

La Colla de dolçainers i tabaleters Xaloc de Castelló de la Plana, és una associació de caràcter cultural, inscrita en el Registre d'Associacions de la Generalitat Valenciana, Diputació Provincial de Castelló i Ajuntament d'aquesta ciutat, amb el nombre 2989, en la Secció 1ª del Registre d'Associacions i, adaptats a la Llei Orgànica d'Associacions (Llei 1/2002 de 22 de març de 2002).

Membres de:

**FEDERACIÓ DE COLLES DE CASTELLÓ (CASTELLÓ DE LA PLANA)
FEDERACIÓ VALENCIANA DE DOLÇAINERS I TABALETERS
COORDINADORA DE TRABUCAIRES DE CATALUNYA**

Agermanats amb:

**COLLA POLSEGUERA (CASTELLÓ DE LA PLANA)
COLLA PEPSI-COLLA (CASTELLÓ DE LA PLANA)
ASSOCIACIÓ DE VEÏNS CAMÍ DE LA SERRA DE MATARÓ (BARCELONA)**

Apadrinats per:

**COLLA DE DOLÇAINERS I TABALETERS DE CASTELLÓ (PART MUSICAL)
COLLA DE TRABUCAIRES DE SANT ANDREU DEL PALOMAR (BARCELONA)(ESQUADRA DE
TRABUCAIRES)**

Adreça:

Castelló de la Plana C/ Joaquín Costa 24 Tel. 626 00 89 96 www collaxaloc.com

Contactes:

**AMADOR MILIÁN MESEGUER (PRESIDENT)
667418224**

**JOSÉ MANUEL MILIÁN MESEGUER (SECRETARI)
Tfn. 616699971**

**ANTONI AGUILA FILLOL (VOCAL)
Tfn. 607142249**

**PODEU VISITAR LA NOSTRA PÀGINA WEB: www.collaxaloc.com així com contactar amb nosaltres per
correu electrònic:
collaxaloc@yahoo.es**

ANY I BUTLLETÍ N° 2

DESEMBRE 2006

Butlletí informatiu de la Colla de Dolçainers i Tabaleters "Xaloc" de Castelló de la Plana, així com de la seua Esquadra de Trabucaires, dedicat a la divulgació de les seues activitats culturals i entorn fester.

ESCUT DE L'ESQUADRA DE **TRABUCAIRES XALOC**

A falta de la col·locació de la cua de cavall en la part de darrere de l'escut, com a ornament i com a homenatge al cavalls dels antics guerrillers, ací està ja amanit per a encapçalar una nova trabucada de la nostra Esquadra.

El pal és de fusta verge de ginjoler, el fons de l'escut de xapa de metall, i els caràcters de materials lleugers per a reduir pes.

Els trabucs que s'inclouen són reproduccions dels emprats en una famosa sèrie de TV als anys 70 i que a més de disparar xicotets pistons servia com a joguina als xiquets.

El portador de l'escut serà Oscar Ramos, fill del dolçainer de la Colla Salvador Ramos.

DIDÀCTICA PER A LA DOLÇAINA I EL TABAL

El nostre company, secretari de la Colla i a les hores mestre de dolçaina de la nostra escola, José Manuel Milián, sempre té al seu rebost material per fer-mos més fàcil l'aprenentatge dels instruments. Ací teniu una xicoteta mostra:

EL TABAL

El tabal és un instrument de percussió que acompanya sempre la dolçaina. El seu cos és cilíndric de fusta amb dues membranes que abans eren de pell de cabra i ara són de plàstic. La membrana superior o "parxe" és on es colpeja amb les "baquetes", o palets d'una llargària aproximada d'uns 30 o 35 cm. La membrana inferior disposa d'un "bordoner" que quan està tensat produeix una vibració sobre aquesta membrana produint un so semblant a les "caixes" metàl·liques d'una bateria. Quan aquest bordoner es destensa, el so sembla el d'un bombo o timbal.

Les dues membranes estan unides mitjançant una corda que a la vegada les uneix al cos cilíndric. Aquesta corda es tensa amb uns tensors de pell per què l'afinació del tabal siga la desitjada.

LA DOLÇAINA

La dolçaina és un instrument de vent família dels oboès. És cap als segles escrites de l'existència de la dolçaina a que ja anteriorment s'utilitzaven i al continent asiàtic. En aquests temps cortesà que al popular.

En algunes zones va aparèixer altres, com la nostra, s'ha continuat temps. A més a més fa molts anys que aquest instrument s'ha convertit, juntament amb el tabal, amb un instrument bàsic a les festes, anant sempre davant en tots els actes per avisar i cridar a la festa (cercaviles a les vespres de festa, cavalcades i processons, despertades, albadades, ...) i també acompanyant els balladors en les danses.

Fins no fa massa temps les dolçaines s'han fet artesanalment (de fet encara queda algun artesà que les segueix fent així) i, per tant, dificultaven la interpretació en grup de dolçainers diferents, on els seus instruments havien estat construïts per diferents artesans.

amb llengüeta doble i, per tant, pertany a la XIII i XIV quan es comencen a tindre referències la nostra Península, encara que es té constància instruments de la mateixa família al nord d'Àfrica era un instrument que pertanyia més a l'ambient

posteriorment la dolçaina amb claus, però en utilitzant la dolçaina sense claus, fins als nostres

Construcció

Hi ha moltes fustes diferents que es poden utilitzar per a la construcció d'una dolçaina. Normalment s'utilitzen les següents: boix, bubinga, éban, granadillo, noguer, olivera, palo sant equatorial, ginjoler, garrofera borda, cirerer, albercoquer, carrasca, roure, ...

Quan menys porosa i més pesada siga la fusta, més sonoritat s'obtindrà. S'ha de tallar a l'hivern al minvant de gener. És convenient que siga del tronc i com més vell millor. Quan ja està tallat se li posa parafina als talls i es deixa secar durant un any o dos.

Actualment a les nostres terres s'utilitzen dos tipus de dolçaina, la dolçaina en SOL que quan dona un Do realment està donant un Sol, i la dolçaina en FA, aquesta última és un poc més llarga que la primera. La dolçaina en FA s'utilitzava en les nits d'albadades per a facilitar la interpretació als cantadors. Actualment el seu ús pràcticament està restringit a la zona dels Ports.

Estructura

La dolçaina té forma cònica i es divideix en tres parts, el gobelet, on comença el con amb una obertura d'1 cm i augmentant el diàmetre lentament pel cos, fins que en la campana augmenta ràpidament fins arribar als 5'4 cm. A més a més se li han d'afegir dos complements, el tudell i la canya.

El tudell

És un tub cònic de metall que s'introdueix al gobelet de la dolçaina per la part més ampla, la qual s'ompli de fil fins que el tudell entra a pressió. Els tudells per a les dolçaines en FA són un poc més llargs.

Actualment s'estan fabricant tudells amb rosca per a facilitar l'afinació, però normalment amb ells s'obté menys sonoritat que amb els altres, els quals han d'estar molt ben fixats a la dolçaina per què es puguin traure o introduir en funció de l'afinació que es desitja.

La canya

Està formada per dues pales de canya, planes i independents lligades per la part posterior. És per aquesta part que introduïrem la canya al tudell, mentre que l'altra part, que estarà separada suaument, és la que vibra mitjançant una pressió d'aire.

És l'element més delicat i que porta més de cap tots els dolçainers a l'hora de trobar una canya que s'adapte al seu gust. De vegades serà necessari "retocar" una canya nova per a aconseguir-ho.

Manteniment

És convenient que el tudell, la canya i la dolçaina es netegen després de cada ús.

El tudell es pot netejar amb un bastonet de cotó en pèl.

Si la canya no es neteja després de cada ús, s'anirà acumulant la brutedat que inevitablement s'hi deposita, la qual cosa li llevarà sonoritat i serà necessari un esforç major per a fer-la sonar. Per a netejar-la es pot utilitzar cartó de tarja o fil de pescar. També és convenient que, de tant en tant, posem la canya a remulla en un terç d'aigua oxigenada i dos terços d'aigua.

La dolçaina també s'ha de netejar, amb un drap estret i llarg o amb una baqueta, per l'interior.

Interpretació

La nota més baixa que podem fer sonar amb la dolçaina és el RE, de manera que amb les diferents posicions dels dits que tenim a la taula, anirem pujant en l'escala, fins arribar al RE alt. A partir d'aquesta nota, es van repetint les mateixes posicions dels dits per a obtenir el registre agut, fins a arribar al SI alt (amb algunes canyes es pot obtenir fins el DO i el RE). Per a obtenir aquest registre agut s'haurà de fer més pressió a la canya.

La posició del dolçainer ha de ser natural, amb el dos peus a terra, el cap alçat, els braços ni enganxats al cos ni massa alts. La dolçaina ha d'estar horitzontal a terra amb la canya a la boca, les mans esteses per a arribar bé a tots els forats, els dits flexibles i un poc arquejats. Els dits de la mà dreta taparan els quatre forats inferiors sostenint la dolçaina amb el polze i, amb els de la mà esquerra, els tres superiors i el posterior amb el polze, mentre que el dit menut farà de punt de suport de la dolçaina quan tots els forats estiguen destapats.

Cal evitar moure's, unflar les galtes, separar massa els dits de la dolçaina, mirar-se els dits.

La respiració és molt important per a traure un so adequat i no cansar-se excessivament. És convenient que, no només quan toquem la dolçaina sinó sempre, respirem de diafragma. Aquest tipus de respiració consisteix que quan inspirem el pit ha d'estar completament quiet i relaxat, deixant que l'aire passe directament a la part baixa dels pulmons i baixi el diafragma, notant un bombament de l'abdomen.

L'aplicació d'aquest tipus de respiració per a tocar la dolçaina és fonamental. Una vegada bombat l'abdomen tensarem els músculs abdominals de forma que el diafragma quedi subjectat al fons. Per a impulsar l'aire cap a l'exterior, començarem fent-ho amb els músculs intercostals externs per a continuar amb els interns per a aprofitar la resta de l'aire.

L'emissió del so s'ha d'efectuar seguint els següents passos: s'introdueix la canya en la boca de manera que els llavis toquen el fil de lligament i recobreixen les dents perquè no toquen la canya. Els llavis han de subjectar la canya d'una forma suau. L'aire el traurem per l'interior de la canya.

Quan les notes s'han de tocar "picades", la qual cosa sol passar la majoria de vegades, haurem de traure l'aire pronunciant la síl·laba "TET", de forma que la llengua tape l'obertura de la canya al principi i al final de la nota. Amb això aconseguirem acabar les notes d'una forma clara i precisa, mentre que si fem sonar les notes sense aquest moviment de llengua, aquestes tindrien un inici i un acabament difuminat i imprecís.

Quan les notes s'han de tocar "lligades", aquestes han de sonar amb un únic cop d'aire i, per tant, retirarem la llengua de la canya per a començar la primera nota i només la tornarem a posar en acabar l'última.

TAULA DE POSICIONS DELS DITS

